

Besedje iz pomenskega polja »kmetija – prostori in oprema v hiši, gospodarska poslopja« v slovenskogoriškem narečju

Mihaela Koletnik

Cobiss: 1.01

V prispevku je v obsegu, določenem z vprašalnico za Slovenski lingvistični atlas (SLA), predstavljeno besedje, ki v slovenskogoriškem narečju poimenuje prostore in opremo v kmečki hiši, gospodarska poslopja in kmečka opravila. V šestih krajevnih govorih, zajetih v mrežo krajev za SLA, smo zbrali 192 različnih odgovorov na 128 vprašanj: v Šentilju v Slovenskih goricah (T363), na Zgornji Velki (T364), na Kremberku (T365), v Spodnji Voličini (T366), pri Negovi (T367) in v Črešnjevcih (T368).

Ključne besede: kmečka materialna in kulturna dediščina, panonska narečna skupina, slovenskogoriško narečje, Slovenski lingvistični atlas

Lexemes from the semantic field 'farm: rooms and furnishings in the house, farm buildings' in the Slovenian Hills dialect

This article presents lexemes denoting the rooms and furnishings in a farmhouse, farms buildings, and farm chores in the Slovenian Hills dialect to the extent specified in the questionnaire used for the *Slovenian Linguistic Atlas* (SLA). One hundred ninety-two replies to 128 questions were collected in six local dialects included in the SLA network of towns: in Šentilj v Slovenskih Goricah (T363), Zgornja Velka (T364), Kremberk (T365), Spodnja Voličina (T366), Negova (T367), and Črešnjevci (T368).

Keywords: tangible and cultural rural heritage, Pannonian dialect group, Slovenian Hills dialect, *Slovenian Linguistic Atlas*

1 Uvod

V prispevku je predstavljeno besedje iz pomenskega polja »kmetija – prostori in oprema v hiši, gospodarska poslopja« v slovenskogoriškem narečju. Besedje iz tega pomenskega polja je v vprašalnici za SLA uvrščeno v poglavja III. Hiša (72 vprašanj od V129 do V171), IV. Vas (8 vprašanj od V172 do V211), VI. Orodje (23 vprašanj od V266 do V326), VII. Živali (3 vprašanja od V327 do V390), VIII. Rastline (5 vprašanj od V391 do V452), IX. Planina (10 vprašanj od V453 do V473) in XII. Pokrajina (1 vprašanje od V547 do V603), deloma pa je razpršeno tudi v gramatičnem delu vprašalnice (6 vprašanj od V700 do V780). V Dialektološki sekciji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani so vprašanja

prerazvrstili v smiselne sklope: »hiša« (29 vprašanj), »prostori in oprema v hiši« (27 vprašanj), »gospodarska poslopja in kmečko dvorišče« (38 vprašanj), »kmečka opravila« (18 vprašanj) ter »drugo« (16 vprašanj).¹

Narečno gradivo za 128 vprašanj, obravnavanih v tem prispevku,² je zbrano v šestih krajevnih govorih, zajetih v mrežo krajev za SLA: v Šentilju v Slovenskih goricah (T363), na Zgornji Velki (T364), na Kremberku (T365), v Spodnji Voličini (T366), pri Negovi (T367) in v Črešnjevcih (T368).³ Ti krajevni govori se uvrščajo v slovenskogoriško narečje panonske narečne skupine. Več o tem narečju gl. Koletnik (1996: 165–178; 1999: 68–87; 2001; 2002: 139–149; 2003: 81–92).

2 Gradivo z razširjenostjo, s pomenom in z izvorom leksemov v slovenskogoriškem narečju

(1) SLA V129A 'hiša'

T363: 'xi:ša, 'ku:oča; T364: 'xi:ša, 'ku:oča; T365: 'xi:ša, 'ku:oča; T366: 'xi:ša, 'ku:oča; T367: 'xiša, 'kōča; T368: 'xiša, 'kōča

• Za pomen 'stavba, namenjena zlasti za bivanje ljudi', knj. *hiša* (*i*), se v slovenskogoriškem narečju uporabljata leksema *hiša* in *koča*, oba v dveh glasoslovnih različicah. Leksem *hiša*, pslovan. ali slovan. **hýs'a* in **xýz'a*, je prevzet iz neke germanske predloge in ga v enakem pomenu poznajo tudi v drugih slovanskih jezikih, npr. hrv. čak. *hiša*, češ. *chýše* (SES: 204). Leksem *koča*, pslovan. **kōt'a*, kar je prvotno pomenilo ali *'kar je pokrito' ali *'tista, ki ima kote' (SES: 287), v enakem pomenu, kot je izpričan v narečju, poznajo tudi v hrvaškem, srbskem (*kūća*) in staroruskem jeziku (*kuča*) (prav tam).

(2) SLA V129B 'slaba hiša (koča, bajta, kajža itd.)'

T363: 'ba:jta, 'tu:učanca; T364: 'ba:jta, 'ku:oča; T365: 'ku:oča; T366: 'bu:ūtana 'ku:oča, 'ci:mprana 'ku:oča; T367: 'kōča, 'kučena 'kōča; T368: 'kučena 'kōča, 'ci:mprana 'kōča

• Za pomen 'majhna, preprosta hiša', knj. *kōča* (*o*), *bájta* (*â*), *kájža* (*â*), je najpogostejši leksem *koča*. Ta ima izpričano besedno zvezo *tolčena koča*, katere določilo je izpeljano iz leksema *tolči*, pslovan. **tel'ti*, sed. *tōlkō* (SES: 771), *cimprana koča*, katere določilo je tvorjeno iz prevzete tujejezične podstave *cimper* (< stvnem. bav. *zimper, stvnem. *zimpar* 'gradbeni les, lesena zgradba, stanovanjski prostor, stanovanje' (DLS: 102)), in *butana koča*, katere določilo je izpeljano iz leksema *butati*, pslovan. *būtati 'tolči' in *būtiti 'enako' (SES: 66). Manj pogost je leksem *bajta*, prevzet iz nar. *baita*, furl. *bàite* 'koča, bajta' (SES: 28); v T363 ima dvojnico *tolčenica*, izpeljano iz leksema *tolči*.

¹ Za takó poslano vprašalnico se zahvaljujem vodji Dialektološke sekcije pri Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU doc. dr. Jožici Škofic.

² Zaradi (pre)obsežnega gradiva v prispevku ne obravnavamo sklopa »orodje« s 53 vprašanji in 20 podvprašanji.

³ Gradivo je bilo zbrano med letoma 1993 in 2004 ter po potrebi dopolnjeno in ponovno preverjeno na terenu poleti in jeseni leta 2012. Avtorica zapisa v T363 je Tadeja Janiš (pod mentorstvom Mihaele Koletnik), avtorica zapisov v T364–368 je Mihaela Koletnik.

(3) SLA V129(p) Ali se ti izrazi rabijo tudi za dobro hišo ali samo pejorativno?

Vprašanje 129B zahteva tudi razlago pomena. Iz dodatnih pojasnil k rabi leksema *koča* izhaja, da se ta kot stilno nezaznamovan uporablja tudi za pomen 'dobra hiša'.

(4) SLA V138 'tla'

T363: 'pu:ot; T364: 'pu:ot; T365: 'pu:ot; T366: 'pu:ot; T367: 'pət; T368: 'pət

• Za pomen 'spodnja površina zaprtega prostora, po kateri se hodi', knj. *tlà* (à), se povsod uporablja samo v dveh glasoslovnih različicah izpričani leksem *pod*, pslovan. *podъ 'tla', ki ga v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *pōd*, češ. *půda* (SES: 531).

(5) SLA V139 'strop'

T363: pla'fo:un; T364: pla'fə:n; T365: pla'fo:un; T366: pla'fo:un; T367: pla'fə:n; T368: pla'fo:un

• Za pomen 'vsak od delov stavbe, ki omejuje, zapira prostore od zgoraj', knj. *stròp* (ò), se uporablja enotno, iz nemščine prevzeto poimenovanje *plafon* < nem. *Plafond* 'strop', izpričano v dveh glasoslovnih različicah.

(6) SLA V140(s) 'stena'

T363: 'zi:it; T364: s'te:ina; T365: s'te:ina; T366: s'te:ina; T367: s'te:ina; T368: 'zi:it

• Za pomen 'vsak od delov stavbe, ki omejuje prostor, prostore ob straneh', knj. *sténa* (é), je najpogostejši in najbolj razširjen leksem *stena*, sledi mu leksem *zid*. Leksem *stena*, pslovan. *stěná, v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv. *stijéna*, srb. *sténa*, rus. *stená*, češ. *stěna* (SES: 698). Leksem *zid* je izpeljanka iz leksema *zidati*, pslovan. *zbdāti, kar je prvotno pomenilo '*z glino, ilovico ali blatom zapolnjevati iz vej narejeno steno' (SES: 854).

(7) SLA V140a 'vmesna notranja stena v hiši'

T363: 'zi:it; T364: 'mi:tš'te:ina; T365: 'mi:tš'te:ina; T366: 'mi:tš'te:ina; T367: 'mi:tš'te:ina; T368: 'mi:tš'te:ina

• Splošno vprašanje za steno (V140) predvideva še dva odgovora, in sicer (a) za vmesno notranjo steno v hiši in (b) za zunanje zidove hiše. Za pomen 'vmesna notranja stena v hiši' je najpogostejši in najbolj razširjen leksem *mitelstena*, kalkirana hibridna medpomska zloženska, katere prvi del je iz nem. *mittel* 'srednji'. Kot enkratno poimenovanje je v T363 zapisan leksem *zid*.

(8) SLA V140b 'zunanji zidovi hiše'

T363: 'zi:it; T364: z'vü:nešni 'zi:it; T365: 'zi:it; T366: o'bo:ut, 'zi:it; T367: 'zi:t; T368: xo'bo:ut, z'vü:nešni 'zi:t

• Za pomen 'zunanja stena hiše' je najpogostejši leksem *zid*, ki je v T366 novejša dvojnica leksemu *obod*; ta ima v T368 sopomensko dvojnico *zvunašnji zid*, katere določilo je izpeljano iz narečne oblike prislova *zunaj*,⁴ sklopljenega iz *iz* < *jbz

⁴ Glasi se *z'vüna* (Koletnik 2001: 181).

in star. in nar. *vũn* (SES: 860). Leksem *obod*, prvotno **õb(v)odъ* (SES: 458), je v pomenu 'zunanjí del hiše' zabeležen tako v Pleteršnikovem slovarju kot v SSKJ.

(9) SLA V142 'omet'

T363: o'mɛ:t; T364: o'mɛ:t; T365: o'mɛ:t; T366: 'mu:ɔrt; T367: 'mɔrt, o'mɛ:t; T368: 'mɔrt

• Za pomen 'na zid enakomerno nanescna malta', knj. *omèt* (è), je najpogostejši leksem *omet*, izveden iz glagola *mesti*, pslovan. *mestí, sed. *mětq (SES: 394). Po pogostnosti pojavljanja mu sledi v dveh glasoslovnih različicah izpričani leksem *mort*, v T367 zapisan kot starejša dvojnica leksemu *omet*. Leksem *mort* je prevzet iz nem. *Mörtel* 'malta'.

(10) SLA V141(a) 'opeka'

T363: 'ci:gļ; T364: 'ci:gļ; T365: 'ci:gļ; T366: 'ci:gļ; T367: 'ciga; T368: 'cigļ

• Za pomen 'izdelek, navadno iz gline, za zidanje ali pokrivanje ostrejša', knj. *opéka* (ê), se uporablja enotno, v dveh glasoslovnih različicah izpričano poimenovanje *cigel*. Leksem *cigel*, v Pleteršnikovem slovarju zabeležen v istem pomenu, kot je izpričan v narečju, je prevzet iz stvnem. *ziegel* 'strešna opeka, zidna opeka' (DLS: 99).

(11) SLA V141a 'zidna'

T363: 'ci:gļ; T364: 'ci:gļ; T365: 'ci:gļ; T366: 'ci:gļ; T367: 'ciga; T368: 'cigļ

• Vprašanje za opeko (V141) predvideva še dva odgovora, in sicer (a) za zidno in (b) za strešno opeko. Za pomen 'zidna opeka' se povsod uporablja samo prevzeti leksem *cigel*.

(12) SLA V141b 'strešna'

T363: 'ci:gļ; T364: 'dɔ:x'ci:gļ; T365: st're:ĩšni 'ci:gļ; T366: st're:ĩšni 'ci:gļ; T367: st're:ĩšni 'ciga; T368: st're:ĩšni 'cigļ

• Za pomen 'strešna opeka' se najpogosteje uporablja samostalniška besedna zveza *strešni cigel*, katere določilo je izpeljano iz leksema *streha*, pslovan. *strěha (ali *strěhã) (SES: 703), jedro pa je nemška izposojenka. Kot enkratnica je v T363 zapisano poimenovanje *cigel*, v T364 pa iz nemškega jezika citatno prevzeti leksem *dahcigel* < nem. *Dachziegel* 'strešnik'.

(13) SLA V159 'streha'

T363: st'ri:ɛxa; T364: st'ri:ɛxa; T365: st'ri:ɛxa; T366: st'ri:ɛxa; T367: st'rɛxa; T368: st'rɛxa

• Za pomen 'del, ki pokriva in štíti stavbo pred padavinami, knj. *stréha* (é), se povsod uporablja samo leksem *streha*, izpričan v dveh glasoslovnih različicah. Leksem *streha*, pslovan. *strěha (ali *strěhã), v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *strěha*, rus. *strexá*, češ. *střecha* (SES: 703).

(14) SLA V143A 'slama'

T363: s'la:ma; T364: s'la:ma; T365: s'la:ma; T366: s'lã:ma; T367: s'lãma; T368: s'lãma

• Za pomen 'posušena stebila in listi omlatenega žita', knj. *sláma* (*á*), se uporablja enotno poimenovanje *slama*, izpričano v več glasoslovnih različicah. Leksem *slama*, pslovan. *sólma, v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *slàma*, rus. *solóma*, češ. *sláma* (SES: 666).

(15) SLA V143B 'škopa (slama za pokrivanje strehe)'

T363: š'ko:ɥpa; T364: š'ko:ɥpa; T365: š'ko:ɥpa; T366: š'ko:ɥpa; T367: 'šo:ɥpica; T368: 'šo:ɥpica

• Za pomen 'snop urejene slame za pokrivanje streh', knj. *škopa* (*ô*), se v zahodnem slovenskogoriškem podnarečju uporablja leksem *škopa*, v vzhodnem pa *šopica*, izpeljanka iz prevzete podstave *šopa*. Leksem *škopa*, prvotno *škôpъ, je prevzet iz stvnem. *scoup* 'snop, otep slame', srvnem. *schoub* 'šop, sveženj, otep slame', nem. *Schaub* 'isto' (ESSJ IV: 60; DLS: 219). Leksem *šopa* je po 11. stol. prevzet iz stvnem. predloge **schoup(e)* iz *scoup* oz. *scoupe (ESSJ IV: 92; DLS: 219).

(16) SLA V132 'podstrešje'

T363: 'di:ɹle; T364: 'di:ɹle; T365: 'di:ɹle; T366: 'di:ɹle; T367: 'di:le; T368: 'pɔt

• Za pomen 'prostor v stavbi med streho in stropom', knj. *podstréšje* (*ê*), je najpogostejši in najbolj razširjen v množinski obliki in dveh glasoslovnih različicah izpričani leksem *dila*, prevzet iz nem. *Diele* 'podna deska' (DLS: 109). Kot enkratnik se v T368 pojavlja poimenovanje *pod* < pslovan. *podъ 'tla', v pomenu 'podstrešje' zabeleženo v Pleteršnikovem slovarju.

(17) SLA V133 'stopnice'

T363: š'te:jge; T364: š'te:jge; T365: š'te:jge; T366: š'te:jge; T367: š'te:jge; T368: š'te:jge

• Za pomen 'vsaka od vodoravnih med seboj odmaknjenih ploskev v različnih višinah za lažjo hojo navzgor, navzdol', knj. *stopnica* (*i*), se uporablja enotno poimenovanja *štega*, navadno v množini. Leksem *štega* je prevzet iz srvnem. *stěge*, *stiege* 'stopnice' (DLS: 228).

(18) SLA V134 'vrata'

T363: d've:ri; T364: d'vie:ri; T365: d've:ri/d'vie:ri; T366: d've:ri/d'vie:ri; T367: d've:ri; T368: d've:ri

• Za pomen 'odprtina v zidu, steni, ki omogoča dostop v notranjost česa', knj. *vráta* (*á*), se uporablja v različnih fonetičnih uresnitvah izpričano enotno poimenovanje *dveri*, pslovan. *dvъrъ, mn. *dvъri 'vrata' (SES: 129). Leksem *dveri* v enakem pomenu kot v slovenskogoriškem narečju poznajo tudi v star. makedonščini (*dveri*), ruščini (*dvéri*) in češčini (*dveře*) (prav tam).

(19) SLA V707 'duri'

T363: d've:ri; T364: d'vie:ri; T365: d've:ri/d'vie:ri; T366: d've:ri/d'vie:ri; T367: d've:ri; T368: d've:ri

Gl. (18) V134 'vrata'.

(20) SLA V135(s) ‘podboj’

T363: š'to:k; T364: š'to:k; T365: š'to:k; T366: š'to:k; T367: š'to:k; T368: š'to:k

• Za pomen ‘okvir, ki se vzida v vratno odprtino za nameščanje vratnih kril’, knj. *podbòj* (ò), se uporablja enotno poimenovanje *štok*. Leksem *štok* je prevzet iz nem. *Stock* ‘palica’, ‘vratni okvir’, ‘klada, bruno’, ‘štor, parobek’ (SES: 741). Pomen ‘vratni okvir’ je nastal po skrajšavi iz *Türstock* (prav tam).

(21) SLA V135a ‘leseni okvir pri vratih’

T363: 'ti:rš'to:k; T364: 'ti:rš'to:k; T365: 'ti:rš'to:k; T366: 'ti:rš'to:k; T367: 'tirš'to:k; T368: 'tirš'to:k

• Vprašanje za *podboj* (V235) predvideva še dva odgovora, in sicer (a) za leseni okvir pri vratih in (b) za kamniti okvir pri vratih. Za pomen ‘leseni okvir pri vratih’ se povsod uporablja samo iz nemščine prevzeti leksem *tirštok* < nem. *Türstock* ‘podboj’.

(22) SLA V135b ‘kamniti okvir pri vratih’

T363: –; T364: –; T365: –; T366: –; T367: –; T368: –

• Za ‘kamniti okvir pri vratih’ v zbranem gradivu ni poimenovanja. Iz dodatnih pojasnil h gradivu izhaja, da so bili na obravnavanem območju vratni okvirji samo leseni.

(23) SLA V136 ‘ključ’

T363: k'lü:īč; T364: k'lü:īč; T365: k'lü:īč; T366: k'lü:īč; T367: k'lü:č; T368: k'lü:č

• Za pomen ‘kovinska priprava za zaklepanje in odklepanje ključavnice’, knj. *ključ* (ú), se uporablja enotno, v dveh glasoslovnih različicah izpričano poimenovanje *ključ*. Leksem *ključ*, pslovan. **k'l'učb*, kar je prvotno pomenilo *‘ukrivljen kos lesa’ (SES: 281), v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *ključ*, rus. *ključ*, češ. *klíč* (prav tam).

(24) SLA V285(s) ‘kljuka’

T363: k'lü:ka; T364: k'lü:ka; T365: k'lü:ka; T366: k'lü:īpca; T367: k'lüka; T368: k'lüka

• Za pomen ‘gibljava priprava na vratih, oknih za odpiranje, zapiranje’, knj. *kljúka* (ú), je najpogostejši in najbolj razširjen leksem *kljuka*; manj pogosto, kot enkratnica izpričano samo v T366, pa je poimenovanje *klupica*. Leksem *kljuka*, pslovan. **kl'úka*, v enakem pomenu poznajo tudi v hrvaškem, srbskem (*kljúka*) in češkem jeziku (*klika*) (SES: 281). Leksem *klupica*, v istem pomenu kot v slovenskogoriškem narečju zabeležen v Pleteršnikovem slovarju, je izpeljan iz leksema *klupa*, v slovenščino prevzetega iz srvnem. *kluppe* ‘klešče, močan les, razklan, razcepljen kos’ (DLS: 152).

(25) SLA V285(a) ‘pri verigi’

T363: 'xa:kļ; T364: 'xa:kļ; T365: 'xa:kļ; T366: 'xa:kļ; T367: 'xåkel; T368: 'xåkel

• Vprašanje za *kljuko* (285) predvideva še dva odgovora, in sicer (a) za kljuko pri verigi in (b) za kljuko pri vratih. Za pomen ‘kljuka pri verigi’ se uporablja enotno, v dveh glasoslovnih različicah izpričano iz nemščine prevzeto poimenovanju *hakel* < nem. *Haken* ‘kavelj, kljuka’.

(26) SLA V285(b) 'pri vratih'

T363: k'lü:ka; T364: k'lü:ka; T365: k'lü:ka; T366: k'lü:pca; T367: k'lüka; T368: k'lüka

• Za pomen 'kljuka pri vratih' je najpogostejši in najbolj razširjen leksem *kljuka*, manj pogost je leksem *klupica*. Dalje gl. (24) V285(s).

(27) SLA V145 'okno'

T363: 'u:økna; T364: 'u:økna; T365: 'u:økna; T366: 'u:økna; T367: 'økno; T368: 'økna

• Za pomen 'odprtina v steni stavbe, urejena zaradi svetlobe, zračenja', knj. *ôkno* (ó), se uporablja v dveh glasoslovnih in oblikovnih različicah izpričani leksem *okno*. Leksem *okno*, pslovan. *okъnъ, v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *ôkno*, rus. *oknó*, ukr. *viknó*, češ. *okno* (SES: 468).

(28) SLA V144a 'steklo – splošni izraz'

T363: g'la:žovje, glaže'vi:na; T364: g'la:žovina; T365: glažo'vi:jna; T366: g'la:š; T367: g'láš, g'lážovina; T368: g'lážovina

• Za pomen 'trda, krhka, navadno prozorna snov, ki se dobi s taljenjem kremenca, sode in dodatkov', knj. *stêklo* (é), prevladujejo izpeljanke s prevzeto besedotvorno podstavo *glaž-*: *glážovje*, *glaževina*, naglasni različici *glážovina* in *glážovina*. Leksem *glaž*, zapisan v T366 in T367 ter v pomenu 'steklo' zabeležen tudi v Pleteršnikovem slovarju, je prevzet iz srvnem. *glas* 'steklo, steklen kozarec' (SES: 174).

(29) SLA V144b 'šipa'

T363: 'še:jba; T364: 'ša:jba; T365: 'ša:jba; T366: 'ša:jba; T367: 'ša:jba; T368: 'ša:jba

• Za pomen 'kos navadno ravnega stekla za zapiranje kake odprtine', knj. *šipa* (i), se uporablja samo iz nemščine prevzeti leksem *šajba* < nem. *Scheibe* 'šipa'.

(30) SLA V131A 'spalnica (kamra)'

T363: 'xi:ša; T364: 'xi:ša; T365: š'tüb|; T366: 'xi:ša; T367: p're:jdna 'xiša; T368: p're:jdna 'xiša

• Za pomen 'prostor, urejen za spanje', knj. *spálnica* (á), so v gradivu izpričana poimenovanja *hiša* in *sprednja hiša*, oboje 'glavni stanovanjski prostor v kmečki hiši (dnevna soba)', ter *štibel* 'soba, v katero je vhod iz dnevne sobe (hiše)'. Iz gradiva ni jasno, ali se zapisani leksemi res uporabljajo za pomen 'spalnica'. Iz dodatnih pojasnil h gradivu izhaja, da stare panonske kmečke hiše dodatnega bivalnega prostora, namenjenega samo za spanje, niso imele. Dalje gl. (33) V131a in (34) V131b.

(31) SLA V131B 'čumnata'

T363: –; T364: –; T365: –; T366: –; T367: –; T368: –

• Beseda v slovenskogoriškem narečju ni znana.

(32) SLA V131B(p) Če je beseda znana, določiti pomen.

Gl. (31) V131B.

(33) SLA V131a ‘dnevna soba (hiša)’

T363: 'xi:ša, 'vo:lka 'xi:ša; T364: 'xi:ša; T365: 'xi:ša; T366: 'xi:ša; T367: p're:jdna 'xiša; T368: p're:jdna 'xiša

• Za pomen ‘glavni stanovanjski prostor v kmečki hiši z veliko hrastovo mizo in lončeno pečjo’,⁵ knj. *hiša* (*i*), je najpogostejši leksem *hiša*, v pomenu ‘soba’ zabeležen v Pleteršnikovem slovarju in v SSKJ. Izpričani ima dve samostalniški besedni zvezi: *velika hiša*, ta je v T363 dvojnica leksemu *hiša*, in *sprednja hiša*, ki imata glede na prevzetost oz. neprevzetost jedra in/ali določila domače določilo in prevzeto jedro. Leksem *hiša* je zgodaj prevzet iz neke germanske predloge (SES: 204).

(34) SLA V134b ‘soba, v katero je vhod iz dnevne sobe (hiše)’

T363: 'ma:la 'xi:ša, š'ti:bl̩, š'tü:bl̩; T364: š'ti:bl̩; T365: š'tü:bl̩, š'tü:bl̩ček; T366: š'tü:bl̩; T367: 'za:dna 'xiša; T368: 'za:dna 'xiša

• Za pomen ‘manjša soba z vhodom iz glavnega stanovanjskega prostora v kmečki hiši (hiše)’, v SSKJ zabeležen pod geslom *štibelc* (*i*), opredeljenim s stilno-plastnim kvalifikatorjem nar., je najpogostejši leksem *štibel*, izpričan v več fonetičnih urednitvah. Kot dvojnica leksemu *štibel* je v T365 zapisana njegova besedotvorna različica *štibelček*, v T363 pa samostalniška besedna zveza *mala hiša*. V vzhodnem slovenskogoriškem podnarečju se uporablja enotno večbesedno poimenovanje *zadnja hiša*. Jedro obeh samostalniških besednih zvez je zgodaj prevzeto iz germanškega jezika, določili sta domači. Leksem *štibel* je prevzet iz bav. avstr. *Stüblein*, srvnem. *stübelin*, *stübel* (DLS: 229), kar je manjšalnica k *Stube*, srvnem. *stuba*, *stube* ‘ogrevana soba; peč’ (ESSJ IV: 112).

(35) SLA V713 ‘izba, ispa’

T363: –; T364: –; T365: –; T366: –; T367: –; T368: –

• Besedi v slovenskogoriškem narečju nista znani.

(36) SLA V713(p) Določiti tudi pomen.

Gl. (35) V713.

(37) SLA V130(a) ‘podstrešna soba’

T363: 'dø:x'ci:mra; T364: 'dø:x'ci:mra; T365: 'dø:x'ci:mra; T366: 'da:x'ci:mra; T367: 'da:x'ci:mra; T368: –

• Za pomen ‘prostor v stavbi med streho in stropom najvišje etaže, namenjen zlasti za bivanje, zadrževanje ljudi’, knj. *podstrešna soba* (*ê, ó*), se uporablja v dveh glasoslovnih različicah izpričana nemška izposojenka *dahcimra* < nem. *Dachzimmer* ‘podstrešna soba’. T368 ne izkazuje zapisa. Iz dodatnega pojasnila informatorjev izhaja, da podstrešnih sob v kraju niso poznali.

(38) SLA V466 ‘pograd v koči (poglavje Planina)’

T363: 'pu:østela; T364: –; T365: –; T366: –; T367: –; T368: 'pøstela

⁵ Ta prostor je v stari panonski kmečki hiši običajno služil tudi kot spalnica.

• Za pomen 'preprosto ležišče iz desk', knj. *pógrad* (*ó*), gradivo izkazuje samo dva zapisa (T363, T368). Iz pojasnila k rabi leksema *postelja*, pslovan. **pòstel'a* in **pòstel'ь* (SES: 550), izhaja, da je postelja splošno poimenovanje za vsak kos pohištva, namenjen in prirejen za spanje. V Slovenskih goricah sicer posebnega poimenovanja za pograd v (planinski) koči ne poznajo.

(39) SLA V146B 'kuhinja'

T363: 'kü:xíja, 'kü:xna; T364: 'kü:xíja; T365: 'kü:xna; T366: 'kü:xíja, 'kü:xna; T367: 'küxna; T368: 'küxna

• Za pomen 'prostor, v katerem se pripravlja hrana', knj. *kúhinja* (*ú*), se uporablja v več izgovornih različicah izpričani leksem *kuhinja*, prevzet iz stvnem. *kuhhina* ali srvnem. *kuchîn* 'kuhinja' (SES: 333). Leksem *kuhinja* se v enakem pomenu uporablja tudi v drugih slovanskih jezikih, npr. hrv. *kúhinja*, nar. srb. *kùjna*, rus. *kúhnja*, češ. *kuchyně*, *kuchyň* (SES: 332–333).

(40) SLA V146A 'štedilnik'

T363: š'põ:rxert; T364: š'põ:rxert; T365: š'pa:rxert; T366: š'põ:rxert; T367: š'põrxert; T368: š'põrxert

• Za pomen 'naprava z železno ploščo za kuhanje in ogrevanje', knj. *štedilnik* (*î*), se uporablja samo iz nemščine prevzeti leksem *šparhert* < nem. *Sparherd* 'štedilnik', izpričan v več izgovornih različicah.

(41) SLA V147B 'ognjišče'

T363: 'kõ:ymen; T364: 'kõ:ymen; T365: 'kõ:ymen; T366: f'la:šter; T367: 'õgen; T368: f'la:šter

• Za pomen 'kraj, prostor z nezavarovanim ognjem, navadno v kuhinji', knj. *ognjišče* (*î*), je najpogostejši leksem *komen*, stara kulturna izposojenka iz lat. *camīnus* 'peč, ognjišče' (ESSJ II: 61). Po pogostnosti mu sledi leksem *flašter*, prevzet iz srvnem. *pflaster* 'obliž, malta, tla, pod' (DLS: 120). Kot enkratnica je v T367 zapisan leksem *ogenj*, pslovan. **ogn'ь* (SES: 466).

(42) SLA V150 'kotel'

T363: 'ku:õtj; T364: 'ku:õtj; T365: 'ku:õtj; T366: 'ku:õtj; T367: 'kõtjel; T368: 'kõtjel

• Za pomen 'velika, navadno okrogla ali valjasta kovinska posoda za kuhanje', knj. *kôtel* (*ó*), se uporablja enotno poimenovanje *kotel*, pslovan. **kotyl'ь* (SES: 313). Leksem *kotel* je prek germ. **kotila-* izposojen iz lat. *catillus*, manjšalnica od lat. *caīnus* 'skleda, posoda', in ga v enakem pomenu poznajo tudi v hrvaškem, srbskem (*kòtao*), ruskem (*kotël*) in češkem jeziku (*kotel*) (SES: 313).

(43) SLA V469 'kotel (poglavje Planina)'

Gl. (42) V150.

(44) SLA V147A ‘peč’

T363: 'pe:č; T364: 'pe:č; T365: 'pe:č; T366: 'pe:č; T367: 'pe:č; T368: 'pe:č

• Za pomen ‘naprava za ogrevanje’, knj. *pěč* (ĕ), se uporablja enotno poimenovanje *peč*. Leksem *peč*, pslovan. **pět'b*, v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *pěć*, rus. *пéчь*, češ. *pec* (SES: 501).

(45) SLA V148 ‘burkle (priprava za devanje posode v peč)’

T363: 'bü:rkle; T364: 'bü:rkle; T365: 'bü:rkle; T366: 'bü:rkle; T367: 'bü:rkle; T368: 'bü:rkle

• Za pomen ‘orodje za premikanje loncev v kmečki peči’, knj. *búrkle* (û), se uporablja enotno poimenovanje *burkla*, vedno v množini. Leksem *burkla* je prek it. *furca*, *forca* prevzet iz lat. *furca*, *furcula* ‘vile’ (ESSJ I: 55).

(46) SLA V149 ‘lonec’

T363: 'pi:sker; T364: 'pi:sker; T365: 'pi:sker; T366: 'pi:sker; T367: 'pisker; T368: 'pisker

• Za pomen ‘posoda valjaste oblike za kuhanje’, knj. *lónec* (ó), se uporablja enotno poimenovanje *pisker*, izpričano v dveh glasoslovnih različicah. Leksem *pisker* je verjetno prevzet iz srvnem. *phister*, *phistrine* ‘pekarna’ ← lat. *pistrina* ‘isto’ z domnevni pomenskim razvojem ‘pekarna’ > *‘peč (za peko kruha)’ > *‘pekač (za peko kruha)’ > ‘lonec’ (SES: 517).

(47) SLA V151 ‘žlica’

T363: 'žli:ca; T364: 'žli:ca; T365: 'žli:ca; T366: 'žli:ca; T367: 'žlica; T368: 'žlica

• Za pomen ‘priprava iz daljšega ročaja in ovalnega vbočenega dela za dajanje v usta, zajemanje zlasti tekočih jedi’, knj. *žlica* (i), se uporablja enotno poimenovanje *žlica*, izpričano v dveh glasoslovnih različicah. Leksem *žlica*, pslovan. *lžǫca, *lžǫbka in *lžǫbka (SES: 872), v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv. *žlica*, strus. *ložica*, rus. *ложка*, polj. *łyżka*, češ. *lžíce* (prav tam).

(48) SLA V152 ‘vilice’

T363: 'vi:lce; T364: 'vi:lce; T365: 'vi:lce; T366: 'vi:lce; T367: 'vilce; T368: 'gɔ:pļce

• Za pomen ‘priprava iz rogljev in ročaja za nabiranje kosov hrane’, knj. *vilice* (i), je najpogostejši leksem *vilice*, izpeljan iz leksema *vile*, *pslovan. *vidly* ‘vile’ (SES: 821). Kot enkratno poimenovanje se v T368 pojavlja leksem *goplice*, izpeljanka iz leksema *gople*, prevzetega iz nem. *Gabel* ‘vile, vilice’.

(49) SLA V153 ‘nož’

T363: 'nu:oš; T364: 'nu:oš; T365: 'nu:oš; T366 'nu:oš; T367: 'nɔš; T368: 'nɔš

• Za pomen ‘priprava za rezanje iz rezila in ročaja’, knj. *nož* (ð), se uporablja enotno poimenovanje *nož*, izpričano v dveh glasoslovnih različicah. Leksem *nož*, pslovan. **noz'b*, v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *nôž*, rus. *но́ж*, češ. *nůž* (SES: 452).

(50) SLA V153B 'žepni nož (razne vrste)'

T363: 'žie:pni 'nu:ɔžek, 'pi:pec; T364: 'tɔ:šp'mɛ:ser, 'mi:xec; T365: 'mi:xec; T366: 'mi:xec, 'pi:pec; T367: 'fɛ:jd]mɛ:js]; T368: 'fɛ:dɫ'mɛ:js]

• Za pomen 'manjši nož z enim ali več pregibnimi rezili', knj. *žepni nož* (ê, ð), je najpogostejši leksem *mihec*, katerega novejša dvojnica je v T366 leksem *pipec*, v T364 pa iz nemščine prevzeti leksem *tašenmeser* < nem. *Taschenmesser* 'žepni nož'. Večbesedni leksem *žepni nožek*, katerega jedro je izpeljano iz leksema *nož* (< pslovan. *nozʱ), določilo pa iz leksema *žep*, kar je prek hrv., srb. *džep* prevzeto iz turšč. *ceb* (SES: 867), je dvojnica leksemu *pipec* v T363. Manj pogost je v dveh glasoslovnih različicah v vzhodnem slovenskogoriškem podnarečju izpričani iz nemščine prevzeti leksem *federmeser* < nem. *Federmesser* 'nož na vzmet' z v gradivu pripisanim pomenom 'nož na vzmet'.

(51) SLA V130 'shramba'

T363: š'pe:jza; T364: š'pa:jza; T365: š'pa:jza; T366: 'ka:mra, š'pa:jza; T367: 'ka:mra, š'pa:jza; T368: ka'mu:ra, š'pa:jza

• Za pomen 'prostor za shranjevanje živil', knj. *shrámba* (â), je najpogostejši v dveh glasoslovnih različicah izpričani leksem *špajza*, v T366 in T367 zapisan kot novejša dvojnica leksemu *kamra*, v T368 pa leksemu *kamura*. Leksem *špajza* je prevzet iz bav. nem. *Speis* 'shramba za živila' (DLS: 222). Leksem *kamra* je prevzet iz srvnem. *kamer*, *kamere* 'spalnica, zakladnica, blagajna, shramba, sodna dvorana' (ESSJ II: 14), v pomenu 'shramba' je zabeležen tako v Pleteršnikovem slovarju kot v SSKJ (tu s stilno-plastno oznako nar. vzh.). V Pleteršnikovem slovarju je v istem pomenu zabeležen tudi leksem *kamora*, prevzet iz srlat. *camera* (ESSJ II: 14), ki ga v enakem pomenu, kot je izpričan v narečju, poznajo tudi v ruskem jeziku (prav tam).

(52) SLA V157(s) 'klet'

T363: k'le:jt; T364: k'le:jt; T365: k'le:jt; T366: k'le:jt; T367: k'le:jt; T368: k'le:jt

• Za pomen 'del stavbe od pritličja navzdol, navadno v zemlji', knj. *klét* (ê), se uporablja enotno poimenovanje *klet*, pslovan. *klēt (SES: 279).

(53) SLA V157(a) 'za shranjevanje krompirja'

T363: k'le:jt; T364: k'le:jt; T365: k'le:jt; T366: k'le:jt; T367: k'le:jt; T368: k'rü:mpišova k'le:jt

• Vprašanje za *klet* (V157) predvideva še odgovore za (a) klet za shranjevanje krompirja in (b) klet za shranjevanje vina. Za pomen 'klet za shranjevanje krompirja' je najpogostejši in najbolj razširjen leksem *klet*, ki ima v T368 izpričano besedno zvezo *krumpiševa klet*, katere jedro je domače, določilo pa izpeljano iz leksema *krumpiš*, prevzetega iz nem. *Grundbirne*, nar. *grombir*, bav. *krumber*, kor. nem. *gruntpirn*, *grumper*, *krumpir* (ESSJ II: 99).

(54) SLA V157(a) 'za shranjevanje vina'

T363: k'le:jt; T364: 'vi:nška k'le:jt; T365: 'vi:nška k'le:jt; T366: 'vi:nška k'le:jt; 'pi:tna k'le:jt; T367: k'le:jt; T368: 'vi:nška k'le:jt

• Za pomen 'stavba, prostor za hranjenje vina', knj. *vinska klét* (*i*, *ē*), je najpogostejši večbesedni leksem *vinska klet*, katerega jedro je domače, določilo pa izpeljano iz leksema *vino*, prevzetega iz lat. *vīnum 'vino' (SES: 822). V T366 ima besedna zveza *vinska klet* zapisano izvorno slovensko dvojnico *pitna klet*. Manj pogosto poimenovanje je *klet*, izpričano v T363 in T367.

(55) SLA V467 'vedro (poglavje Planina)'

T363: 'e:jmer; T364: 'e:mpar; T365: 'a:jmar; T366: 'e:mpar; T367: vid'rica; T368: 'ka:ndla, 'e:jmpar

• Za pomen 'navadno kovinska posoda z ročajem', knj. *védro* (*é*), je najpogostejši v različnih fonetičnih uresničitvah izpričani leksem *emar* < nem. *Eimer* 'vedro'. Kot dvojnica leksemu *emar* je v T368 zapisan leksem *kangla*, prevzet iz bav. nem. *Kändelein* (DLS: 144). Kot enkratnica je v T367 zabeleženo poimenovanje *vedrica*, izpeljano iz leksema *vedro*, pslovan. *vědrò (SES: 810).

(56) SLA V468 'kad (poglavje Planina)'

T363: 'ka:t; T364: 'ka:t; T365: 'ka:t; T366: 'ka:t; T367: 'kât; T368: 'kât

• Za pomen 'velika, zgoraj širša, odprta lesena posoda', knj. *kād* (*ä*), se uporablja enotno poimenovanje *kad*, izpričano v dveh glasoslovnih različicah. Leksem *kad*, pslovan. *kādb 'kad, banja, čeber' (SES: 257), v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *kād*, nar. rus. *kādb*, češ. *kád'* (prav tam).

(57) SLA V164 'stranišče'

T363: 'xe:jzļ; T363: 'xa:jzļ; T364: 'xa:jzļ; T365: 'xa:jzļ; T366: 'xa:jzļ; T367: 'xa:jzļ; T368: 'xa:jzļ

• Za pomen 'prostor za opravljanje potrebe', knj. *stranišče* (*i*), se uporablja enotno poimenovanje *hajzelj*. Leksem je prevzet iz bav. avstr. *Häuslein*, nar. *haisel* (DLS: 141; ESSJ I: 230).

(58) SLA V573 'gnoj'

T363: g'nu:oj; T364: g'nu:oj; T365: g'nu:oj; T366: g'nu:oj; T367: g'noj; T368: g'noj

• Za pomen 'iztrebki domačih živali, pomešani s steljo', knj. *gnój* (*ō*), se uporablja enotno poimenovanje *gnoj*, izpričano v dveh glasoslovnih različicah. Leksem *gnoj*, pslovan. *gnōj, v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *gnōj*, rus. *gnój*, češ. *hnŭj* (ESSJ: 178).

(59) SLA V161(s) 'hlev'

T363: š'ta:la; T364: š'ta:la; T365: š'ta:la; T366: š'ta:la; T367: š'tála; T368: š'tála

• Za pomen 'stavba, prostor za bivanje domačih živali, zlasti večjih', knj. *hlév* (*ē*), se povsod uporablja v dveh fonetičnih uresničitvah izpričano poimenovanje *štala*. Leksem *štala* je prevzet ali iz srvnem. *stal*, *-lles* 'prostor za živino, hlev' (DLS: 227) ali iz it. *stalla* 'ograjn in pokrit prostor za živino' (ESSJ IV: 105).

(60) SLA V161(a) ‘(hlev) za krave’

T363: š'ta:la; T364: š'ta:la; T365: š'ta:la; T366: š'ta:la; T367: š'tāla; T368: š'tāla

• Vprašanje za *hlev* (V161) predvideva še tri odgovore, in sicer za (a) hlev za krave, (b) hlev za ovce in (c) hlev za svinje. Za pomen ‘stavba, prostor za bivanje goveda’, knj. *govéji hlév* (ē, ē), se povsod uporablja v dveh fonetičnih uresničitvah izpričani prevzeti leksem *štala*.

(61) SLA V161(b) ‘(hlev) za ovce’

T363: š'ta:la; T364: š'ta:la; T365: š'ta:la; T366: š'ta:la; T367: š'tāla; T368: š'tāla

• Za pomen ‘stavba, prostor za bivanje ovac’, knj. *óvčji hlév* (ō, ē), se povsod uporablja v dveh glasoslovnih različicah izpričani prevzeti leksem *štala*.

(62) SLA V161(c) ‘(hlev) za svinje’

T363: s'vi:ĩnska š'ta:la; T364: s'vi:ĩnska š'ta:la; T365: s'vi:ĩnske š'ta:lce; T366: s'vi:ĩnske š'ta:lce; T367: s'vi:nske š'tālce; T368: š'tālce

• Za pomen ‘stavba, prostor za bivanje svinj’, knj. *svĩnjski hlév* (í, ē), se najpogosteje uporablja v množinski obliki in dveh glasoslovnih različicah izpričana besedna zveza *svĩnjske štalice*, katere jedro je izpeljano iz prevzetega leksema *štala*, določilo pa iz leksema *svĩnja*, pslovan. *svĩnĩ, rod. *svĩnbjě (SES: 715). Manj pogosta sta samostalniška besedna zveza *svĩnjska štala* in leksem *štalice*, zapisan v množinski obliki.

(63) SLA V161(a) ‘kurnica (kjer spijo kokoši)’

T363: 'kũ:rešnica; T364: 'kũ:rník; T365: 'kũ:rečnik; T366: 'kũ:rjak, 'kũ:rečnik; T367: 'kũ:rečjak; T368: 'kũ:rečjak

• Za pomen ‘zaprt prostor za kokoši’, knj. *kũrník* (ũ), se v slovenskogoriškem narečju uporabljajo različne izpeljanke iz leksema *kura*, pslovan. *kũra ‘kokoš’ (SES: 335). Leksem *kurjak* je v T366 dvojnica leksemu *kurečnik*.

(64) SLA V162A ‘skedenj’

T363: s'ki:ędn̥; T364: –; T365: –; T366: –; T367: –; T368: –

• Beseda v slovenskogoriškem narečju ni znana. Izjema je zapis *skedenj* v T363. Leksem je prevzet iz stvnem. *scugin, scugina* ‘skedenj, gumno’ (ESSJ III: 242).

(65) SLA V162A(p) Če je beseda znana, določiti pomen.

• Vprašanje za *skedenj* (V162A) zahteva tudi razlago pomena. Pripis k rabi leksema v T363 kaže na pomen, kot je pod geslom *skedenj* zabeležen v SSKJ.

(66) SLA V162B ‘petra’

T363: –; T364: –; T365: –; T366: –; T367: –; T368: –

• Beseda v slovenskogoriškem narečju ni znana.

(67) SLA V162B(p) Če je beseda znana, določiti pomen.

Gl. (66) V162B.

(68) SLA V162C 'gumno'

T363: 'gu:m̩la; T364: 'gü:m̩la; T365: 'gü:m̩la; T366: 'gü:m̩la; T367: 'gümla; T368: 'gümla

• Za pomen 'prostor, kjer se navadno mlati', knj. *gumno* (*ú*), se uporablja enotno poimenovanje *gumno*, izpričano v dveh glasoslovnih različicah in v feminizirani obliki. Leksem *gumno*, pslovan. *gumьnŏ *'prostor, kjer se mlati pšenica' (SES: 96), v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *gumno*, rus. *gumnó*, češ. *humnó* (prav tam).

(69) SLA V168A 'studenec'

T363: stu'die:nec; s'tü:denec; T364: s'tü:denec; T365: s'tü:denec; T366: s'tü:denec; T367: s'tüdenec; T368: s'tüdenec

• Za pomen 'manjši izvir vode', knj. *studénc* (*é*), se uporablja enotno poimenovanje *studenec*, izpričano v več glasoslovnih različicah. V T363 sta zabeleženi naglasni dvojnici *studénc* in *stúdenec*. Slovan. *studěньсѣ je izpeljano iz pslovan. *studeně 'mrzel' (SES: 708). Enako je hrv., srb. *studénac*, rus. *studénec*, sorodno še polj. *studzienka* (prav tam).

(70) SLA V168B 'vodnjak'

T363: stu'die:nec; s'tü:denec; T364: s'tü:denec; T365: s'tü:denec; T366: s'tü:denec; T367: s'tüdenec; T368: s'tüdenec

• Za pomen 'zaprt prostor ali posoda, navadno v zemlji, za zbiranje, shranjevanje večjih količin pitne vode', knj. *vodnják* (*á*), se uporablja enotno poimenovanje *studenec*. Dalje gl. (69) V168A.

(71) SLA V169(s) 'korito'

T363: –; T364: –; T365: –; T366: –; T367: –; T368: –

• Za vprašanje '*korito*' (V169) gradivo ne daje podatkov. To vprašanje namreč predvideva natančnejše odgovore za (a) korito za vodo in (b) korito za prašiče. Dalje gl. (72) V169a in (73) V169b.

(72) SLA V169a 'korito za vodo'

T363: ko'ri:ta; T364: ko'ri:ta; T365: ko'ri:ta; T366: ko'ri:ta; T367: ko'ri:ta; T368: –

• Za pomen 'večja podolgovata, navadno zidana posoda na prostem za vodo', knj. *korito* (*i*), se uporablja enotno poimenovanje *korito*, pslovan. *korŷto 'korito, žleb' (SES: 310), izpričano v feminizirani obliki in dveh glasoslovnih različicah. V T368 ni zapisa; iz pripisanega pojasnila izhaja, da se korita za vodo v tem kraju niso uporabljala.

(73) SLA V169b 'korito za prašiče'

T363: ko'ri:ta; T364: ko'ri:ta; T365: ko'ri:ta; T366: s'vi:ĩnska ko'ri:ta; T367: ko'ri:ta; T368: ko'pãja

• Za pomen 'podolgovata, navadno lesena posoda za krmljenje, napajanje živine, knj. *korito* (*i*), je najpogostejši v feminizirani obliki in dveh glasoslovnih različicah zapisani leksem *korito*. Ta ima v T366 izpričano besedno zvezo

svinjsko korito, katere jedro in določilo sta domačega izvora. Kot enkratnica se v T368 pojavlja leksem *kopanja*, izpeljanka iz leksema *kopati*, pslovan. *kopati 'umivati', *kopati se 'umivati se' (SES: 307). Leksem *kopanja* je v pomenu 'korito' zabeležen v SSKJ (z označevalnikom nar. vzhodno) in v Pleteršnikovem slovarju, tu z v ilustrativnem gradivu navedenim zgledom *kopanja za kopanje svinj* (Plet. I: 430).

(74) SLA V170 'tnalo (kos lesa, na katerem sekajo drva)'

T363: š'tu:ɔr; T364: š'tu:ɔr; T365: š'tu:ɔr; T366: š'tu:ɔr; T367: š'tɔr; T368: 'ri:tka
• Za pomen 'nerazsekan, večji kos debla, na katerem sekajo, cepijo drva', knj. *tnálo* (*á*), je najpogostejši in najbolj razširjen leksem *stor*, izpričan v dveh glasoslovnih različicah. Manj pogosto je v T368 zapisano poimenovanje *ritka*, izpeljano iz leksema *rit*, pslovan. *rítb (ESSJ: 183). Leksem *stor* je prevzet iz bav. srvnem. *stor, ustreznice za srvnem. *storre* 'drevesni stor', nem. *Storren* 'isto' (DLS: 230; ESSJ IV: 116).

(75) SLA V170(p) Ali ima beseda tnalo drug pomen?

Vprašanje 170(p) sprašuje po morebitnih pomenskih premikih. Ti v gradivu niso zabeleženi.

(76) SLA V158A 'drva'

T363: 'dərve; T364: 'dərve; T365: 'dərve; T366: 'dərve; T367: 'dṛva; T368: 'dṛva
• Za pomen 'razžagan in navadno naklan les za kurjavo', knj. *dṛva* (*ř*), se uporablja enotno, v dveh oblikovnih in glasoslovnih različicah izpričano poimenovanje *drva*. Leksem *drva*, pslovan. **dr̥vā*, v istem pomenu, kot je izpričan v slovenskogoriškem narečju, poznajo še npr. v hrvaškem, srbskem (*dṛva*), ruskem (*drová*), star. in nar. češkem jeziku (*drva*) (SES: 127).

(77) SLA V317 'poleno'

T363: 'ce:iɓanca, 'dərva; T364: 'ce:iɓanca; T365: 'ce:iɓanca; T366: š'pie:ta, š'pe:ɥta; T367: 'dṛvo; T368: 'ka:lanca
• Za pomen 'razžagan, neobdelan kos lesa za kurjavo', knj. *poléno* (*é*), je najpogostejši leksem *cepanica*, izpeljanka iz leksema *cepiti*; pslovan. *cěpati je izpeljano iz *cěpъ 'razcepljen kos lesa' (SES: 70). Po pogostnosti mu sledi leksem *drvo*, ki je v T363 v feminizirani obliki dvojnica leksemu *cepanica*. Manj pogosta poimenovanja so *kalanica* (T368), *špelta* in *šplevta*; slednji sta v T366 izpričani kot dvojnici. Leksem *kalanica* je izpeljan iz leksema *kalati* 'cepiti drva', pslovan. *kalāti (SES: 250). Leksem *špelta* je prevzet iz srvnem. *spēlte* 'odklan kos lesa, razkolek' (ESSJ: 89, DLS: 223), leksem *šplevta* pa iz bav. nem. *Splette*, *Splēte* 'lesen razkolek', pri čemer je -v- domnevno nastal iz -l- pod vplivom besede *špelta*, nar. *špevta* (ESSJ: 101).

(78) SLA V158B 'butara (nasekano dračje ali vejevje, povezano v snop)'

T363: 'bu:tara, b'rie:men; T364: 'ba:š]; T365: 'ba:š], 'pü:ĩš]; T366: 'ba:š]; T367: 'püša; T368: 'püša

• Za pomen 'več kratko nasekanih in povezanih vej za kurjavo', knj. *bútara* (*ú*), se najpogosteje uporabljata leksema *pušelj* (v dveh glasoslovnih različicah) in *bašelj*, v T365 izpričana kot dvojnici. Manj pogosto poimenovanje je *butara*, ki je v T363 dvojnica leksemu *breme*. Leksem *pušelj* je prevzet iz bav. avstr. nem. *Puschel* 'šopek', kar je manjšalnica k *Pusch* 'grm' (DLS: 205; ESSJ: 138); leksem *bašelj* je morda romanskega izvora (prim. *baška* 'butara suhljadi' < rom. *fascis* 'sveženj, snop' (ESSJ I: 13); gl. tudi *baštati* 'delati hosto', tj. delati butarice (it. *fascetti*) (Plet. I: 14)). Leksem *butara* 'majhen tovor povezanih drobnih drv' in 'breme' je prevzet iz madž. *bútor* 'cula, prtljaga, pohištvo' (SES: 6). Leksem *breme* pslovan. *běrmę 'breme' (SES: 56), v T363 ohranja pomen 'butara', ki ga pod geslom *breme* beležita tako SSKJ (z označevalnikom nar.) kot Pleteršnikov slovar.

(79) SLA V171 'cepiti (drva na drobno)'

T363: 'ce:ɨpat, 'ka:lat; T364: 'ce:ɨpat; T365: 'ka:latɨ; T366: 'ka:latɨ; T367: 'ka:latɨ; T368: 'ka:latɨ

• Za pomen 'po dolgem razsekovati, kalati', knj. *cepiti* in *cépiti* (*ī, ē*), je najpogostejši leksem *kalati*. Manj pogosto poimenovanje je *cepati*, v T363 zapisano kot dvojnica h *kalati*. Leksem *kalati*, pslovan. *kalāti, v enakem pomenu poznajo v hrvaškem in srbskem jeziku (*kálat*) ter čeških narečjih (*kálat*) (SES: 250). Leksem *cepati* je iz pslovan. *cěpati, kar je izpeljano iz *cěpb 'razcepljen kos lesa' (SES: 70).

(80) SLA V171(p) Določiti pomen.

• Vprašanje 171 zahteva tudi določitev pomena. Iz pojasnil k rabi leksemov *kalati* in *cepati* izhaja, da se oba rabita za pomen 'po dolgem razsekovati, klati drva'.

(81) SLA V171(a) 'sekati'

T363: 'ka:lat, 'se:ɨkat; T364: 'ka:lat, 'se:ɨkat; T365: 'ka:latɨ, 'si:ɨkatɨ; T366: 'ka:latɨ, 'si:ɨkatɨ; T367: 'ka:latɨ, 'sekatɨ; T368: 'ka:latɨ, 'sekatɨ

• Za pomen 'z udarjanjem z ostrim predmetom delati kose, dele', knj. *sekati* (*é*), se povsod uporabljata leksema *kalati*, pslovan. *kalāti (SES: 250), in *sekati*, pslovan. *sěkati (ali *sěkāti) (SES: 645), izpričana v različnih fonetičnih uresničitvah.

(82) SLA V171(a)(p) Določiti pomen.

• Vprašanje 171 (a)(p) zahteva tudi določitev pomena. Iz pojasnil k rabi leksemov *kalati* in *sekati* izhaja, da se leksem *kalati* uporablja v pomenu 'sekati drva', leksem *sekati* pa v pomenu 'sekati suhljad, dračje'.

(83) SLA V315(s) 'sekira'

T363: se'ki:ra; T364: se'ki:ra; T365: se'ki:ra; T366: se'ki:ra; T367: se'kira; T368: se'kira

• Za pomen 'orodje za sekanje iz držaja in na njem nasajenega rezila', knj. *sekira* (*í*), se uporablja enotno, v dveh glasoslovnih različicah izpričano poimenovanje *sekira*. Leksem *sekira*, pslovan. *sekýra (sekundarno *sěkýra*), v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv. *sjěkira*, srb. *sěkira*, rus. *sekira*, češ. *sekyra* (SES: 645).

(84) SLA V315(a) 'navadna (sekira)'

T363: 'dərvanca; T364: se'ki:ra; T365: se'ki:ra; T366: se'ki:ra; T367: te'pāča; T368: te'pāča

• Vprašanje za *sekiro* (V315) predvideva odgovore za (a) navadno sekiro in (b) tesarsko sekiro. Za pomen 'navadna sekira' je v zahodnem slovenskogoriškem podnarečju najpogostejši leksem *sekira*, kot enkratnica je v T363 izpričan tudi leksem *drvanica*, v vzhodnem slovenskogoriškem podnarečju pa leksem *tepača*. Leksem *tepača* je izpeljan iz leksema *tepsti*, pslovan. **te(p)ti* 'tepsti, tolči' (ESSJ IV: 170), leksem *drvanica* pa iz leksema *drva*, pslovan. *drъvā (SES: 127).

(85) SLA V315(b) 'tesarska (sekira)'

T363: cime'ro:ča; T364: cime'rā:ča; T365: cime'ra:ča; T366: cime'ra:ča; T367: cime'rāča, 'ci:mermanska se'kira; T368: cime'rāča

• Za pomen 'tesarska sekira' se uporablja v različnih fonetičnih uresničitvah izpričani iz nemščine prevzeti leksem *cimerača* < nem. *Zimmerhacke*. V T367 se *cimerača* pojavlja kot dvojnica večbesednemu leksemu *cimermanska sekira*, katerega določilo je izpeljano iz prevzete podstave (prim. nem. *Zimmerman* 'tesar').

(86) SLA V316 'toporišče (pri sekiri)'

T363: š'ti:l; T364: š'ti:ū; T365: š'ti:ja; T366: š'ti:l; T367: š'tija; T368: š'tija

• Za pomen 'daljši držaj pri orodju', knj. *toporišče* (*i*), se uporablja enotno poimevanje *štil*, izpričano v več izgovornih različicah. Leksem *štil* je prevzet iz srvnem *stil*, iz česar se je razvilo današnje nemško *Stiel* 'držaj, ročaj' (SES: 740).

(87) SLA V438 'tesati'

T363: 'tie:sat, 'vɔ:un 'se:ikat; T364: 'tie:sat; T365: 'tie:satj; T366: 'tie:satj; T367: te'sātj; T368: te'sātj

• Za pomen 's sekiro obdelovati les v smeri vlaken', knj. *tesāti* (*ā*), je najpogostejši in najbolj razširjen leksem *tesati*, izpričan v dveh glasoslovnih in naglasnih različicah. Kot dvojnica leksemu *tesati* je v T363 zapisan večbesedni leksem *sekati ven* (pslovan. *sěkati ali *sěkāti, pslovan *вѣнѣ 'ven' (SES: 645; 813)). Leksem *tesati*, pslovan. *tesāti, v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *tèsati*, rus. *tesátb*, češ. *tesat* (SES: 761).

(88) SLA V437 'žagati'

T363: 'ža:gat; T364: 'ža:gat; T365: 'ža:gatj; T366: 'ža:gatj; T367: 'ža:gatj; T368: 'ža:gatj

• Za pomen 's potegovanjem žage sem in tja ali z njenim premikajočim se listom delati kose, dele', knj. *žagati* (*ā*), se uporablja enotno poimevanje *žagati*. Leksem *žagati* je izpeljan iz leksema *žaga*, prevzetega iz stvnem. *saga* 'žaga' (DLS: 248).

(89) SLA V156 'hlod'

T363: p'lu:ox; T364: p'lu:ox; T365: p'lu:ox; T366: p'lu:ox; T367: p'lɔx; T368: p'lɔx

• Za pomen 'odžagano, debelejšje deblo brez vej', knj. *hlód* (*ô*), se uporablja enotno poimenovanje *ploh*, izpričano v dveh glasoslovnih različicah. Leksem je ali prevzet iz srvnem. *bloch, bloc*, bav. nem. *ploch* 'ploh', ali izpeljan iz nar. sloven. pridevnika *plôh* 'plosk' (SES: 528; ESSJ III: 60; DLS: 197).

(90) SLA V436a 'deska – splošno'

T363: 'die:ska; T364: b'lâ:jâ; T365: b'lâ:jâ; T366: b'la:jâ; T367: b'lâjâ; T368: b'lâjâ

• Za pomen 'ploščat kos lesa iz podolžno razžaganega debla', knj. *deskâ* in *dêska* (*â; ê*), je najpogostejši in najbolj razširjen leksem *blanja*. Manj pogosto je poimenovanje *deska*, kot enkratnica zapisano samo v T363. Leksem *blanja* je prevzet preko istr. rom. ali furl. iz dalm. rom. *plana (ESSJ I: 24). Pslovan. *dъskâ je prevzeto iz germ. **diska-* (SES: 104), v enakem pomenu kot v narečju pa leksem poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *dâska*, rus. *doská*, češ. *deska* (prav tam).

(91) SLA V436b 'tanka deska'

T363: b'la:jâ; T364: b'lâ:jâ; T365: b'lâ:jâ; T366: b'la:jâ; T367: b'lâjâ, 'tɛ:nka b'lâjâ; T368: b'lâjâ

• Za pomen 'tanka deska' se uporablja iz romanskega jezika prevzeti leksem *blanja*, izpričan v več fonetičnih uresničitvah. V T367 ima večbesedno dvojnico *tanka blanja*, katere določilo je domačega izvora (prim. pslovan. *тънѣкъ 'tanek' (SES: 750)).

(92) SLA V436c 'debela deska'

T363: 'fo:ʊsn̩; T364: 'fo:ʊsn̩; T365: 'fo:ʊsn̩; T366: š'tü:k; T367: 'fo:ʊsn̩, de'bɛ:lva b'lâjâ; T368: 'fo:ʊsn̩

• Za pomen 'debela deska' je najpogostejši in najbolj razširjen leksem *fosen*, ki ima v T367 večbesedno dvojnico *debela blanja*, katere jedro je prevzeto, določilo pa je domačega izvora (prim. pslovan. *debelъ 'debel' (SES: 97)). Kot enkratno poimenovanje je v T366 zabeležen leksem *štuk*. Leksem *fosen* je prevzet iz nem. *Pfosten* 'podboj, kol', leksem *štuk* pa iz nem. *Stock* 'palica', kar se je razvilo iz germ. **stukka-* 'palica, štor, deblo, bruno' (ESSJ IV: 124).

(93) SLA V785 'dleto'

T363: g'le:jtva; T364: š'tɛ:'ma:jzn̩; T365: g'le:jtva; T366: d'li:ɛta; T367: g'le:jtva; T368: g'le:jtva

• Za pomen 'orodje za dolbenje s kratkim prečnim rezilom', knj. *dléto* (*é*), je najpogostejši in najbolj razširjen leksem *dleto*, izpričan v različnih fonetičnih uresničitvah. V T364 je kot enkratnica zabeležen iz nemščine prevzeti leksem *štemajzen* < nem. *Stemmeisen* 'dleto'. Leksem *dleto*, pslovan. *deltò, *doltò, v enakem pomenu poznajo tudi v hrvaškem (*dlijéto*) in srbskem jeziku (*dléto*) (SES: 114).

(94) SLA V318 'sveder'

T363: s'vi:ɛder; T364: s'vi:ɛder; T365: s'vi:ɛder; T366: s'vi:ɛder; T367: s'vɛder; T368: s'vɛder

• Za pomen 'orodje z navoji za delanje lukenj, vrtin', knj. *svéder* (é), se uporablja enotno poimenovanje *sveder*, izpričano v dveh glasoslovnih različicah. Leksem *sveder*, pslovan. *svědrъ, v enakem pomenu poznajo tudi v čakavščini (*svidar*) in poljščini (*świder*) (SES: 714).

(95) SLA V206 'železo'

T363: že'li:ęzo; T364: že'li:ęzo; T365: že'li:ęzo; T366: že'li:ęzo; T367: že'lęzo; T368: že'lęzo

• Za pomen 'najbolj razširjena težka kovina srebrno bele barve', knj. *želézo* (é), se uporablja enotno poimenovanje *železo*, izpričano v dveh glasoslovnih različicah. Leksem *železo*, pslovan. *želézo, kar etimološko ni dokončno pojasnjeno, v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv. *željazo*, srb. *železo*, rus. *želézo*, češ. *železo* (SES: 866).

(96) SLA V207 'oglje'

T363: 'vo:gle, 'o:gle; T364: 'vo:gle; T365: 'vo:ugle; T366: vog'lę:nje; T367: vog'lije; T368: vog'lije

• Za pomen 'črna snov, ki nastane z žganjem lesa', knj. *óglje* (ô), je najpogostejši leksem *oglje*, zabeležen v več glasoslovnih različicah. Druge izpeljanke s podstavo *ogl-* so zapisane redkeje: *ogljije* (T367, T368), *oglenje* (T366). Leksem *ogel* 'kos nedogorelega lesa', pslovan. *ôglb, v enakem pomenu poznajo tudi v hrvaškem (*ûgljĕn*), srbskem (*ûgalj*), ruskem (*ûgol*) in češkem jeziku (*úhel*) (SES: 465).

(97) SLA V386 'čreslo'

T363: –; T364: –; T365: –; T366: –; T367: –; T368: –

• Beseda v slovenskogoriškem narečju ni znana.

(98) SLA V294 'mlačev'

T363: mla'ti:jtęf; T364: mla'ti:jtva; T365: mla'ti:jtva; T366: mla'ti:jtva; T367: mla'ti:tef; T368: mla'ti:tef

• Za pomen 'delo, dejavnost, povezana s spravljanjem zrnja iz klasja, latja s cepcem, mlatilnico', knj. *mláčev* in *mláčva* (â), se enako pogosto uporabljata leksema *mlatitev* (v dveh glasoslovnih različicah) in *mlatitva*, izpeljana iz leksema *mlatiti*. Leksem *mlatiti*, pslovan. *moltĭti, v enakem pomenu poznajo tudi v hrvaškem, srbskem (*mlátiti*), ruskem (*molótĭtĭ*) in češkem jeziku (*mlátit*) (SES: 407).

(99) SLA V188 'mleti'

T363: m'li:ęt; T364: m'li:ęt; T365: m'li:ęt; T366: m'li:ęt; T367: m'lejt; T368: m'lejt

• Za pomen 'z napravo drobiti žito', knj. *mléti* (é), se uporablja enotno poimenovanje *mleti*, izpričano v dveh glasoslovnih različicah. Leksem *mleti*, pslovan. *mělti, v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv. *mljĕti*, srb. *mlĕti*, rus. *molótĭtĭ*, češ. *mlít* (SES: 407).

(100) SLA V196 'meti'

T363: 'mę:t; T364: –; T365: –; T366: –; T367: –; T368: –

• Za pomen 'drobiti, tretji', knj. *méti* (*ě*), daje gradivo podatek samo za T363, kjer je zapisan leksem *meti*, pslovan. *měti, ki ga v enakem pomenu, kot je izpričan v narečju, poznajo tudi v ruskem (*mjatb*) in češkem jeziku (*mnout*) (SES: 397).

Vprašanje zahteva tudi razlago pomena. Iz dodatnih pojasnil h gradivu izhaja, da je beseda znana v zvezi s prosom.

(101) SLA V198 'ličkati (majiti, slačiti, kožuhati)'

T363: 'šo:ulat; T364: 'li:kat; T365: 'li:katj; T366: 'li:katj; T367: 'lü:patj; T368: 'lü:patj

• Za pomen 'odstranjevati s koruznega storža krovne liste', knj. *ličkati* (*i*), je v zahodnem slovenskogoriškem podnarečju najpogostejši leksem *likati*, katerega izhodiščni pomen je 'gladiti, lepšati', prvotni pa 'delati obliko, oblikovati' (SES: 357). Beseda je izpeljana iz pslovan. *lĭkъ 'zunanja podoba, videz, oblika' (SES: prav tam). Po pogostnosti ji sledi v vzhodnem slovenskogoriškem podnarečju izpričani leksem *lupati* z glagolsko pripono *-a-ti* za knj. *-i-ti* (prim. pslovan. *lupiti), kot enkratnica pa je v T363 zapisana iz nemščine prevzeta beseda *šolati* < nem. *schölen* 'lupiti'.

(102) SLA V198a 'ružiti (luščiti zrno s koruznega storža)'

T363: 'lo:ušit, st'ru:žit; T364: 'lü:jšit; T365: 'lü:jšitj; T366: 'lü:jšitj; T367: 'lü:jšitj; T368: 'lü:jšitj

• Za pomen 'odstranjevati zrna s storža', knj. *luščiti* in *luščiti* (*i*; *ú*), je najpogostejši in najbolj razširjen leksem *luščiti*, izpričan v več glasoslovnih različicah. V T363 ima zapisano dvojnico *stružiti*, katere izhodiščni pomen je 'strugati, gladiti' (SES: 708). Leksem *luščiti*, pslovan. *luščiti, poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *ljúštiti*, rus. *lúščitъ*, češ. *luštit* (SES: 369).

(103) SLA V293 'mlatiti'

T363: m'la:tit; T364: m'la:tit; T365: m'la:titj; T366: m'la:titj; T367: m'la:titj; T368: m'la:titj

• Za pomen 's cepcem, mlatilnico spravljati zrnje iz klasja, latja', knj. *mlatiti* in *mlátiti* (*i*; *á*), se uporablja enotno poimenovanje *mlatiti*. Leksem *mlatiti*, pslovan. *moltiti, v enakem pomenu poznajo tudi v hrvaškem, srbskem (*mlátiti*), ruskem (*molotítъ*) in češkem jeziku (*mlátiti*) (SES: 407).

(104) SLA V297 'vejati'

T363: 've:jat; T364: 've:jat; T365: 've:jatj; T366: 've:jatj; T367: 've:jatj; T368: 've:jatj

• Za pomen 'odstranjevati pleve in primesi iz žita', knj. *vėjati* (*ě*), se povsod uporablja enotno poimenovanje *vejati*, pslovan. *vějati, v enakem pomenu znano tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *vījati*, rus. *vėjatъ*, češ. *vát* (SES: 817).

(105) SLA V311 'klepati'

T363: k'lie:pat; T364: k'lie:pat; T365: k'lie:patj; T366: kle'pa:tj; T367: k'lepatj; T368: k'lepatj

• Za pomen 'z udarci kladiva tanjšati, ostriti rezilo', knj. *klepáti* (*á*), se uporablja v različnih fonetičnih uresničitvah in dveh naglasnih različicah izpričani leksem

klepati. Pslovan. *klepāti ‘tolči, biti’ je domnevno iz onomatopeje **klep-*, ki posnema zvoke, nastale ob trku dveh trdnih, navadno kovinskih predmetov (SES: 278; ESSJ II: 40).

(106) SLA V312 ‘kositi’

T363: ko'si:jt; T364: ko'si:jt; T365: ko'si:tj; T366: ko'si:tj; T367: ko'sitj; T368: ko'sitj
• Za pomen ‘s koso, kosilnico rezati travo, žito’, knj. *kositi* (ī), se uporablja enotno poimenovanje *kositi*, izpričano v več izgovornih različicah. Leksem *kositi* je izpeljan iz leksema *kosa*, pslovan. *kosā ‘kosa’ (SES: 311).

(107) SLA V313 ‘sušiti’

T363: so'si:jt; si'si:jt; T364: si'si:jt; T365: si'si:tj; T366: si'si:tj; T367: si'sitj; T368: si'sitj
• Za pomen ‘delati kaj suho’, knj. *sušiti* (ī), se uporablja enotno, v več izgovornih različicah izpričano poimenovanje *sušiti*. Leksem *sušiti* je izpeljan iz leksema *suh*, pslovan. *sûxъ ‘suh, ne moker’ (SES: 710).

(108) SLA V314 ‘obračati seno’

T363: ob'ra:čat; T364: ob'ra:čat; T365: ob'ra:čat; T366: ob'ra:čat; T367: ob'rāčat; T368: o'bntj
• Za pomen ‘delati, da kaj leži s spodnjo stranjo navzgor’, knj. *obračati* (ā), je najpogostejši in najbolj razširjen v dveh glasoslovnih različicah izpričani leksem *obračati*, pslovan. domnevno **ob(v)ōrt'ati*, kar je ponavljalni glagol od **ob(v)ortīti* ‘obrniti’ (SES: 459). V T368 je kot enkratnica zapisan dovršni leksem *obrniti*, katerega prvotna oblika je **ob(v)br(t)nōti* (SES: 460).

(109) SLA V324 ‘presti’

T363: p'rie:sti; T364: p'rie:sti; T365: p'rie:stj; T366: p'rie:stj; T367: p'restj; T368: p'restj
• Za pomen ‘z orodjem ali strojem oblikovati predivo v nit’, knj. *prēsti* in *prēsti* (é; é), se uporablja enotno poimenovanje *presti*, izpričano v dveh glasoslovnih različicah. Leksem *presti*, pslovan. *prēsti, v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *prèsti*, rus. *prjástь*, češ. *příst* (SES: 569).

(110) SLA V326 ‘tkati’

T363: t'ka:t; T364: t'ka:t; T365: –; T366: –; T367: –; T368: –
• Za pomen ‘delati tekstilne izdelke s križanjem, prepletanjem osnovnih niti in votka’, knj. *tkāti* (á), je v T363 in T364 zapisano enotno poimenovanje *tkati*. Za preostale točke gradivo ne daje podatkov. Leksem *tkati*, pslovan. *tkāti domnevno *‘udarjati, tolči’, v enakem pomenu poznajo npr. tudi v hrvaškem, srbskem (*tkāti*), ruskem (*tkátь*) in češkem jeziku (*tkát*) (SES: 767).

(111) SLA V347 ‘skopiti’

T363: 'ri:ɛzati; T364: 'ri:ɛzati; T365: 'ri:ɛzati; T366: 'ri:ɛzati; T367: fko'pitj, f'kâplatj; T368: fko'pitj, f'kâplatj

• Za pomen 'odstraniti spolne žleze', knj. *skópiti in skopíti* (ó; ī), se v zahodnem slovenskogoriškem podnarečju uporablja leksem *rezati*, pslovan. *rězati (SES: 620), v vzhodnem slovenskogoriškem podnarečju pa leksem *vkopiti*, pslovan. *skopīti 'skopiti' in *kopīti 'enako' (SES: 626), ki ima nedovršno dvojnično obliko *vkapljati*.

(112) SLA V385 'strojiti'

T363: vde'la:vat; T364: –; T365: –; T366: –; T367: –; T368: –

• Za pomen 'obdelovati surovo živalsko kožo s strojili', knj. *strojiti* (ī), je v T363 zapisan leksem *vdelavati*, pri čemer iz gradiva ni razvidno, ali gre res za pomen 'strojiti'. Za preostale točke gradivo ne daje podatkov. Iz dodatnih pojasnil h gradivu izhaja, da strojarska obrt v teh krajih ni bila razvita.

(113) SLA V163 'čebelnjak'

T363: če'li:ĵek; T364: čebe'la:k; T365: če'li:ĵank; T366: če'li:ĵank, če'li:mjak; T367: če'li:ĵank; T368: če'li:ĵank

• Za pomen 'stavba za čebelne panje', knj. *čebelnják* (á), se najpogosteje uporabljajo enobesedni leksemi, izpeljanke z besedotvorno podstavo *čel-* (< *čel-a): *čelinjank*, *čelinjak*, *čelinjek*. Kot enkratnica je v T364 zapisan leksem *čebelnjak*, izpeljan iz leksema *čebela*, pslovan. *bьčelā ali *bьčelā 'čebela' (SES: 81).

(114) SLA V203 'satovje'

T363: 'sa:tovje; T364: 'sa:tovje; T365: 'sa:tovje; T366: sa'to:uvje; T367: 'sa:tovje; T368: sa'to:uvje

• Za pomen 'več skupkov voščenih celic, v katere odlagajo čebele med, cvetni prah, zalego', knj. *satóvje* (ô), se najpogosteje uporablja leksem *satovje*, izpričan v dveh naglasnih različicah: *sátovje* in *satóvje*. Leksem *satovje* je izpeljan iz leksema *sat*, pslovan. *sътъ 'sat', ki ga v enakem pomenu poznajo tudi v hrvaškem, srbskem (*sât*) in ruskem jeziku (*sót*) (SES: 641).

(115) SLA V204 'vosek'

T363: 'vo:ušek; T364: 'vo:ušek; T365: 'vo:ušek; T366: 'vo:ušek; T367: 'vo:ušek; T368: 'vo:ušek

• Za pomen 'lahko gnetljiva, rumena snov, ki jo za delanje celic izločajo čebele', knj. *vósek* (ô), se uporablja enotno poimenovanje *vosek*. Leksem *vosek*, pslovan. *vōskъ, v enakem pomenu poznajo tudi v drugih jezikih, npr. hrv., srb. *vōsak*, rus. *vósk*, češ. *vosk* (SES: 831).

(116) SLA V798 'droži (vsi možni skloni)'

T363: –; T364: –; T365: –; T366: –; T367: –; T368: –

• Beseda v slovenskogoriškem narečju ni znana.

(117) SLA V798(p) Določiti pomen.

Gl. (116) V798.

(118) SLA V472 ‘brenta’

T363: 'pü:ta; T364: 'pü:ta; T365: 'pü:ta; T366: 'pü:ta; T367: 'püta; T368: 'püta

• Za pomen ‘visoka lesena posoda, navadno za grozdje, ki se nosi na hrbtu’, knj. *brénta* (ê), se uporablja enotno poimenovanje *puta*, izpričano v dveh glasoslovnih različicah. Leksem *puta* je prevzet iz bav. srvnem. *put(t)e* ‘posoda, brenta’, srvnem. *büt(t)e*, stvnem. *butin(n)a* (DLS: 205).

(119) SLA V319 ‘koš’

T363: 'ku:oš; T364: 'ku:oš; T365: 'ku:oš; T366: 'ku:oš; T367: 'kōš; T368: 'kōš

• Za pomen ‘manjša, navadno pletena posoda, zlasti za odpadni papir’, knj. *kōš* (ð), se uporablja enotno poimenovanje *koš*, izpričano v dveh glasoslovnih različicah. Leksem *koš*, pslovan. *kos ō, v enakem pomenu poznajo tudi v hrvaškem, srbskem (*kōš*) in češkem jeziku (*koš*) (SES: 312).

(120) SLA V471 ‘oprtni koš’

T363: na'xɔrptni 'ku:oš; T364: –; T365: 'ku:oš; T366: –; T367: –; T368: –

• Za pomen ‘visoka, spodaj zožena pletena posoda za prenašanje (česa) na hrbtu’, knj. *kōš* (ð), je v T365 zapisan leksem *koš*, ki ima v T363 izpričano besedno zvezo *nahrbtni koš*. V preostalih točkah poimenovanje za pomen ‘oprtni koš’ ni zabeleženo. Iz pojasnil h gradivu izhaja, da se oprtni koši na tem področju niso uporabljali. Krma in listje sta se običajno prenašala s krpljami.

(121) SLA V320 ‘jerbas (nizka, široka košara)’

T363: 'ku:ɔrp; T364: 'ku:ɔrp; T365: 'ku:ɔrp; T366: 'ku:ɔrp; T367: 'kɔrp; T368: 'ku:ɔrp, 'kɔrba

• Za pomen ‘okrogla košara z ravnim dnom in navadno z majhnima ročajema’, knj. *jérbas* (é), je najpogostejši in najbolj razširjen iz nemškega jezika prevzeti leksem *korp* < nem. *Korb* ‘koš, košara’, ki je v T368 dvojnica leksemu *korba*. Leksem *korba* je prevzet iz srvnem. *korbe* oz. *korp*, današnje nemško *Korb* ‘koš, košara’ (DLS: 155).

(122) SLA V321A ‘dera’

T363: –; T364: –; T365: –; T366: –; T367: –; T368: –

• Beseda v slovenskogoriškem narečju ni znana.

(123) SLA V321A(p) Če poznajo besedo, določiti pomen.

Gl. (122) V321A.

(124) SLA V321B ‘lesa (za sušenje sadja)’

T363: 'li:ɛsa; T364: 'li:ɛsa; T365: –; T366: 'li:ɛsa; T367: –; T368: –

• Za pomen ‘priprava za sušenje sadja, zrnja, navadno pletena’, knj. *lésa* (é), je v T363, T364 in T366 zapisan leksem *lesa*. V preostalih točkah gradivo ne izkazuje zapisa. Iz dodatnih pojasnil h gradivu izhaja, da leksema ne poznajo. Leksem *lesa*, pslovan. *lěsa, kar je označevalo iz šibja spleten izdelek (SES: 352), v enakem

pomenu, kot je izpričan v narečju, poznajo še npr. v hrvaškem (*ljěsa*), srbskem (*lěsa*) in češkem jeziku (*liska*) (prav tam).

(125) SLA V470 ‘palica’

T363: 'pa:lca; T364: 'pa:lca; T365: 'pa:lca; T366: 'pa:lca; T367: 'pālca; T368: 'pālca
• Za pomen ‘dolga, tanjši, v prerezu navadno okrogel lesen predmet’, knj. *pālca* (*á*), se uporablja enotno poimenovanje *palica*, izpričano v dveh glasoslovnih različicah. Leksem *palica*, pslovan. *pālca ‘palica’, v enakem pomenu poznajo v hrvaškem, srbskem (*pālca*) in češkem jeziku (*palice*), sorodno je še *pálka* v ruščini (SES: 488).

(126) SLA V464 ‘naprave za sir’

T363: –; T364: –; T365: –; T366: –; T367: –; T368: –
• Za V464 gradivo ne izkazuje zapisa. Iz dodatnih pojasnil h gradivu izhaja, da na obravnavanem območju naprav za sir ne poznajo.

(127) SLA V465 ‘naprave za surovo maslo’

T363: 'pi:ja; T364: mo'ti:lŋca; T365: mo'ti:lŋca; T366: mo'ti:lŋca; T367: mo'ti:lŋca; T368: mo'ti:lŋca
• Za pomen ‘priprava za izdelovanje manjše količine masla’, knj. *pinja* (*i*), je najpogostejši leksem *motilnica*, z enkratno pojavitvijo v T363 pa je izpričan še iz romanskih jezikov prevzeti leksem *pinja* < furl. *pigne* ‘pinja’ ali star. it. *pigna* ‘lonec’ (ESSJ III: 37). Leksem *motilnica* je izpeljan iz leksema *motiti*, ki se je razvil iz pslovan. *moṭiti s prvotnim pomenom ‘delati maslo’ (ESSJ II: 197).

(128) SLA V459 ‘sesiriti’

T363: f'kü:p 'i:ti, s'ki:jsati se; T364: pot'kü:xa; T365: pot'si:rlo; T366: pot'si:rlo; T367: s'kü:p sko'čilo; T368: pot'sirlo
• Za pomen ‘zaradi delovanja (mlečnih) bakterij postati kašast, zdrizast’, knj. *sesiriti se* (*i*), je najpogostejše poimenovanje izglagolska izpeljanka *podsiriti*, v T365, T366 in T368 zapisana kot deležnik na *-l* (*podsirilo*). Manj pogosti sta izglagolski izpeljanki *podkuhati*, kar je v T364 zapisano v 3. os. ed. sed., in *skisati* ter opisni poimenovanji *skočiti skupaj*, kar je v T367 zapisano kot deležnik na *-l*, in *iti skupaj*; slednje poimenovanje je v T363 dvojnica leksemu *skisati se*.

3 Zaključek

Iz gradiva za SLA za sklope »hiša«, »prostori in oprema v hiši«, »gospodarska poslopja in kmečko dvorišče«, »kmečka opravila« in »drugo« je razvidno, da se za pomene, po katerih se sprašuje, uporablja 192 različnih leksemov. Ti so večinoma enobesedni (89 %), manj je večbesednih (11 %). Z vidika izvornosti jih je največ slovanskega izvora (65 %), dobra tretjina leksemov (35 %) pa je v različnih časovnih obdobjih prevzeta iz sosednjih jezikov, in sicer germanskih (84 %) – najstarejše germanske izposojenke, ki še danes žive v slovenskogoriškem narečju, so izpričane že v

praslovanščini (npr. *deska, hiša*) in alpskoslovanskem obdobju (npr. *kuhinja, škopa*) –, romanskih (15 %) in madžarskega (1 %). Največji delež prevzetih besed izkazuje sklop »prostori in oprema v hiši« (54 %), sledita mu sklopa »gospodarska poslopja in kmečko dvorišče« (41 %) ter »hiša« (38 %). Največji delež besed slovanskega izvora izkazuje sklop »kmečka opravila« (96 %), temu pa sledi sklop »drugo« (82 %).

Narečno slovenskogoriško besedje, ki poimenuje prostore in opremo v slovenski kmečki hiši, gospodarska poslopja in kmečka opravila, pri srednji in mlajši generaciji govorcev hitro tone v pozabo, zato njegova predstavitev predstavlja droben, a pomemben prispevek k ohranjanju slovenske jezikovne kulturne dediščine.

Krajšave

avstr. – avstrijsko; bav. – bavarsko; čak. – čakavsko; češ. – češko; dalm. – dalmatinsko; furl. – furlansko; germ. – germansko; hrv. – hrvaško; istr. – istrsko; it. – italijansko; knj. – knjižno; kor. – koroško; lat. – latinsko; madž. – madžarsko; nar. – narečno; nem. – nemško; polj. – poljsko, pslovan. – praslovanško; rom. – romansko; rus. – rusko; sed. – sedanjik; sev. – severnoitalijansko; slovan. – slovansko; sloven. – slovensko; srb. – srbsko; srlat. – srednjeveškولاتinsko; srvnem. – srednjevisokonemško; star. – starejše; stol. – stoletje; strus. – starorusko; stvnem. – starovisokonemško; turš. – turško; ukr. – ukrajinsko

Literatura

- DLS = Hildegard Striedter-Temps, *Deutsche Lehnwörter im Slovenischen*, Berlin: Osteuropa Institut – Wiesbaden: Otto Harrasowitz, 1963 (Veröffentlichungen der Abteilung für slavische Sprachen und Literaturen des Osteuropa-Instituts (Slavisches Seminar) an der freien Universität Berlin 27).
- ESSJ I–V = France Bezlaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika I–V*, avtorji gesel France Bezlaj – Marko Snoj – Metka Furlan, Ljubljana: SAZU oz. ZRC SAZU (izd.) – Mladinska knjiga (zal.), 1976–2007.
- Horvat 2011 = Mojca Horvat, Leksika s pomenskega polja »bolezni« v primorski narečni skupini (po gradivu za SLA), v: *Narečna prepletanja*, ur. Goran Filipi, Koper: Univerzitetna založba Annales, 2011, 209–227.
- Janiš 2004 = Tadeja Janiš, *Govor Šentilja v Slovenskih goricah: diplomsko delo*, Maribor: [T. Janiš], 2004.
- Koletnik 1996 = Mihaela Koletnik, Kremberški govor, *Slavistična revija* 44 (1996), št. 2, 165–178.
- Koletnik 1999 = Mihaela Koletnik, Fonološki opis voličinskega in črešnjevke govora, *Slavistična revija* 47 (1999), št. 1, 69–87.
- Koletnik 2001 = Mihaela Koletnik, *Slovenskogoriško narečje*, Maribor: Slavistično društvo Maribor (Zora 12).
- Koletnik 2002 = Mihaela Koletnik, Fonološki opis govora na Zgornji Velki (SLA 364), *Jezikoslovni zapiski* 8 (2002), št. 1, 139–149.

- Koletnik 2003 = Mihaela Koletnik, Fonološki opis govora pri Negovi (SLA 367), *Jezikoslovni zapiski* 9 (2003), št. 2, 81–92.
- Koletnik 2008 = Mihaela Koletnik, *Panonsko lončarsko in kmetijsko izrazje ter druge dialektološke razprave*, Bielsko-Biala idr.: Mednarodna založba Oddelka za slovenske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru (Zora 60).
- Plet. = Maks Pleteršnik, *Slovensko-nemški slovar*, Ljubljana, 1894–1895, navedeno po transliterirani izdaji, ur. Metka Furlan, Ljubljana, 2006 (Slovarji).
- SES = Marko Snoj, *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana: Modrijan, 2003 (¹1996).
- Smole – Petek 2007 = Vera Smole – Urška Petek, Komentiranje leksično-besedotvornih kart v 1. zvezku Slovenskega lingvističnega atlasa »Človek« (na primeru V617 teta in V618 ujna), *Jezikoslovni zapiski* 13 (2007), št. 1–2, 351–359.
- SSKJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, Ljubljana: SAZU – ZRC SAZU (izd.) – DZS (zal.), 1995.
- Škofic 2011 = Jožica Škofic idr., *Slovenski lingvistični atlas 1: človek (telo, bolezni, družina) 1: atlas*, Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU (izd.) – Založba ZRC, ZRC SAZU (zal.), 2011 (Jezikovni atlas).
- Škofic 2011a = Jožica Škofic idr., *Slovenski lingvistični atlas 1: človek (telo, bolezni, družina) 2: komentarji*, Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU (izd.) – Založba ZRC, ZRC SAZU (zal.), 2011 (Jezikovni atlas).
- Škofic 2011b = Jožica Škofic, *Od ščepca do prgišča od Trubarja do Slovenskega lingvističnega atlasa*, v: *Narečna prepletanja*, ur. Goran Filipi, Koper: Univerzitetna založba Annales, 2011, 173–191.

Lexemes from the semantic field ‘farm: rooms and furnishings in the house, farm buildings’ in the Slovenian Hills dialect

Summary

This article presents lexemes from the semantic field ‘farm: rooms and furnishings in the house, farm buildings’ in the Slovenian Hills dialect. In the SLA questionnaire, these lexemes are spread across seven sections and the grammatical part, and therefore the Dialectology Section of the ZRC SAZU Fran Ramovš Institute of the Slovenian Language in Ljubljana reclassified it into the following logical categories: ‘house’ (29 questions), ‘rooms and furnishings’ (27 questions), ‘farm buildings and farmyard’ (38 questions), ‘farm chores’ (18 questions), and ‘miscellaneous’ (16 questions). The category “tools” is not processed because it is too extensive.

The material collected from 1993 to 2004 in six local dialects included in the SLA network of places, which was added to and reexamined in the field as needed in the summer and fall of 2012, shows that 192 lexemes (i.e., 170 single-word and 21 multi-word items) are used in the Slovenian Hills dialect for the semantic categories analyzed. In terms of origin, the lexicon is diverse: 65% of lexemes are of Slavic origin, and more than a third were borrowed from the neighboring languages in various periods: 84% are of Germanic origin, 15% of Romance origin, and 1% of Hungarian origin.